

Minimalna prava lica optuženih za krivično delo
Presuda u slučaju
Pelissier i Sassi protiv Francuske

1. Činjenično stanje

Dva podnosioca predstavke, g. *Pelissier* i g. *Sassi*, optuženi su za krivično delo stečaja. U prvostepenom postupku oslobođeni su ovih optužbi pošto nisu bili *de jure* upravnici preduzeća koje su osnovali, a samo *de jure* upravnici mogu počiniti krivično delo stečaja. Javni tužilac i građanska stranka u postupku (drugo preduzeće) žalili su se na ovu odluku.

Apelacioni sud je smatrao da su podnosioci predstavke krivi ne za dela za koja su optuženi, već za posebno krivično delo pomaganja i podsticanja krivičnog dela stečaja sakrivanjem sredstava. On se u svojoj presudi pozvao na osnovne podneske građanske stranke, koja je zahtevala osudu podnosioca predstavke za krivično delo stečaja, ali nije pomenuo dodatne podneske u vezi sa optužbom da su pomagali i podsticali krivično delo stečaja. Pred Evropskim sudom za ljudska prava je bilo neslaganja po pitanju da li je podnosiocima predstavke ukazano na ove dodatne podneske; međutim, svi su se složili ga je građanska strana u sporu na suđenju pomenula ove podneske kao sporednu tačku. Apelacioni sud je podnosiocima predstavke osudio na osamanaest meseci zatvora uslovno i na novčanu kaznu od 30 000 francuskih franaka (FRF).

Podnosioci predstavke su uložili žalbu protiv ove presude Kasacionom sudu zbog pogrešne primene materijalnog prava. žalba je odbijena.

Podnosioci predstavke su se žalili Evropskom sudu da su bili osuđeni za krivično delo različito od onog za koje su bili okrivljeni i da je upotreba dokumenta čija je prihvatljivost bila osporavana protiv prvog podnosioca predstavke predstavljala povredu člana 6., stav 1. i 3., (a) i (b) Evropske konvencije o ljudskim pravima. Oni su dalje tvrdili da je krivični postupak poveljen protiv njih bio neopravdano dugačak, što je predstavljalo povredu člana 6 (1). Konvencije.

2. Odluka Suda

Sud je primetio da je obaveza domaćih sudova da procene pribavljene dokaze, kao i relevantnost bilo kakvih dokaza koje stranka u sporu želi da iznese. Sud je međutim morao da ispita da li je postupak posmatran u celini, uključujući i način na koji su dokazi pribavljeni, bio pravičan u skladu sa zahtevima člana 6., stav 1.

Sud je zaključio da dokument o kome je reč, i pozivanje Apelacionog suda na njega, nisu imali odlučujući značaj pri osuđivanju ili kažnjavanju g. *Pelissier*-a. Prema tome, činjenica da je dokument bio prihvaćen kao dokazni materijal nije ugrozila pravičnost

postupka. Shodno tome, upotreba dokumentarnog dokaza o kome je reč od strane Apelacionog suda nije imala za posledicu i povredu člana 6., stav 1. Konvencije.

Evropski sud se zatim koncentrisao na odluku Apelacionog suda da osudi podnosioc predstavlke za drugo krivično delo.

Kao prvo, Sud je primetio da odredbe člana 6., stav 3. (a) nalažu posebnu pažnju pri obaveštavanju okrivljenog o optužbi protiv njega. Konvencija okrivljenom daje pravo da bude obavešten ne samo o razlozima za optužbu, već i o pravnoj kvalifikaciji dela za koja se tereti. Polje primene ove odredbe mora biti procenjeno u svetlosti opštijeg prava na pravično suđenje jemčenog članom 6., stav 1. Evropske konvencije. Sud je naglasio da je u krivičnim predmetima odredba o potpunom, detaljnom obaveštavanju okrivljenog u vezi sa optužbama protiv njega, a shodno tome i pravnoj kvalifikaciji koju bi sud mogao usvojiti, suštinski preduslov za obezbeđivanje pravičnosti postupka. Konačno, Sud je primetio da su članovi 6., stav 3. (a) i (b) povezani, i da pravo da se bude obavešten o prirodi i razlozima optužbe mora biti posmatrano u svetlosti prava optuženog da pripremi svoju odbranu.

Razmatrajući konkretne okolnosti slučaja, Sud je primetio da je jedina optužba iznesena pred prvostepenim sudom protiv podnosilaca predstavlke bila za krivično delo stečaja. Iako su u dodatnim optužbama navedena i krivična dela stečaja i pomaganja i podsticanja krivičnog dela stečaja, Sud je zaključio da je istraga, koju je sproveo istražni sudija, bila jasno ograničena samo na krivično delo stečaja. Evropski sud nije utvrdio nikakve činjenice koje bi ukazale da je optužba za pomaganje i podsticanje krivičnog dela stečaja, na koju se pravni zastupnik građanske stranke u postupku pozvao u pismu istražnom sudiji, tokom istrage bila smatrana istinskom mogućnošću. Spor pred prvostepenim krivičnim sudom bio je ograničen na krivično delo stečaja.

Sud je dalje primetio da vlasti ni u jednoj fazi postupka pred Apelacionim sudom nisu optužile podnosioc predstavlke za pomaganje i podsticanje krivičnog dela bankrotstva. Vlada nije pružila nikakve dokaze da su podnosioci predstavlke delotvorno obavešteni o dodatnim podnescima građanske strane. Podnosioci predstavlke su priznali da su čuli pravnog zastupnika građanske stranke u sporu da iznosi, kao sporednu tačku, mogućnost njihovog osuđivanja za pomaganje i podsticanje krivičnog dela stečaja. Međutim, Sud je primetio da ni sudije ni javni tužilac nisu pomenuli na tu mogućnost na suđenju, niti su se pozivali na podneske građanske stranek u postupku.

Sud je stoga zaključio da nije dokazano da su podnosioci predstavlke bili svesni da bi Apelacioni sud mogao doneti presudu na osnovu pomaganja i podsticanja krivičnog dela bankrotstva. Imajući u vidu potrebu za posvećivanjem posebne pažnje pri obaveštavanju okrivljenog o optužnici i ključnu ulogu koju u krivičnom postupku igraju pisani detaljni podaci o krivičnom delu, Sud je smatrao da nijedna od vladinih tvrdnji ne može biti dovoljna da jemči saglasnost sa zahtevima člana 6., stav 3. (a) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Sud je zatim ispitao da li je pojam pomaganja i podsticanja krivičnog dela stečaja po francuskom zakonu bio takve prirode da su podnosioci predstavlke mogli pretpostaviti da

mogu biti osuđeni za pomaganje i podsticanje krivičnog dela stečaja umesto osude za krivično delo stečaja. Sud je utvrdio da pomaganje i podsticanje na ovo delo ne predstavlja sastavni elemenat optužbe za delo stečaja poznate podnosiocima predstavke od početka postupka. Sud je dalje smatrao da je pri korišćenju prava, koje je neosporno imao, da drugačiju pravnu kvalifikaciju činjenica, Apelacioni sud trebalo da podnosiocima predstavke obezbedi mogućnost da koriste svoje pravo na odbranu na praktičan i delotvoran način, a naročito blagovremeno. Materijal pred njim je ukazao na to da podnosiocima predstavke nije pružena mogućnost da pripreme svoju odbranu u vezi nove optužbe, pošto su tek iz presude Apelacionog suda saznali za drugačiju pravnu kvalifikaciju dela. Sud je smatrao da je ovo bilo očigledno prekasno.

Evropski sud je stoga zaključio da je bilo povređeno pravo podnosilaca predstavke da budu detaljno obavešteni o prirodi i razlozima optužbe protiv njih, kao i njihovo pravo da imaju dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane. Prema tome, došlo je do povrede člana 6., stav 3. (a) i (b), uzetog zajedno sa članom 6., stav 1. Evropske konvencije.

U vezi sa tvrdnjom podnosilaca predstavke da je krivični postupak poveljen protiv njih trajao neopravdano dugo, što je predstavljalo povredu člana 6., stav 1., Evropski sud za ljudska prava je napomenuo da je period koji treba razmatrati devet godina i pet meseci u pogledu g. *Pelissier*-a i osam godina, osam meseci i dva dana u slučaju g. *Sassi*-ja.

Sud je primetio da slučaj nije bio naročito složen. On nije utvrdio ništa što bi ukazalo na to da su podnosioci predstavke bili odgovorni za odlaganja u postupku.

U pogledu ponašanja sudskih vlasti, Sud je primetio da je istraga u vezi krivične odgovornosti oba podnosioca predstavke trajala više od pet godina. Imajući u vidu da slučaj nije bio složen i da je ponašanje podnosilaca predstavke bilo razumno, Sud je bio mišljenja da ne postoji opravdanje za toliko trajanje istrage. U vezi sa postupkom pred domaćim sudovima, on je smatrao da preduzimanje procesnih koraka kao npr. uručivanja sudskih poziva, u postupku u kome broj stranaka nije naročito veliki, ne pruža zadovoljavajuće opravdanje za duga odlaganja. Sud je naglasio da član 6., stav 1. nameće državama ugovornicama obavezu da organizuju svoje pravne sisteme na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti sve zahteve te odredbe, uključujući i obavezu da se slučajevi zaključe u razumnom vremenskom roku.

Kako su izneti dokazi u ovom slučaju pokazali da je bilo prekomernih odlaganja, Sud je odlučio da je došlo do povrede člana 6., stav 1.

U skladu sa članom 41. Evropske konvencije o ljudskim pravima, Sud je svakom od podnosilaca predstavke dodelio po 90 000 FRF na ime materijalne i nematerijalne štete, i po 70 000 FRF na ime troškova postupka.